

Kadının İşgücüne Katılımının Tarihsel Gelişimi ve Kadın İstihdamını Etkileyen Faktörler: Türkiye ve Avrupa Örneği

Merve Yılmaz – Yeliz Zoğal

Özet: İş gücü ve işgücünün etkinliği işgücü piyasası için en önemli konulardan biridir. Ekonomideki genel görüş, kadınların işgücüne katılımının erkeklere göre daha düşük olmasıdır, özellikle Türkiye’de durum tam olarak budur. Bu çalışmada kadının işgücüne katılım oranının Türkiye ve Avrupa’daki tarihsel sürecini incelenecek, katılım oranını etkileyen ekonomik ve sosyal faktörlerin neler olduğuna bakılacak ve son olarak da kadının işgücüne katılımını arttırmak adına yapılan kanuni düzenlemelere değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ayrımcılık, İşgücü, Kadın İşgücü

Jel Kodu: J16, J21, J71

Abstract: Labor force and its efficiency are the main subjects in terms of labor market. There is a common acceptance that involvement rate of female labor force into the economy is really low, especially in Turkey. In this study, we will review the historical background and analyze the process of female labor force participation in Turkey and Europe, the economic and social factors that badly affect the participation rate, and lastly the legal regulations organized by lawmakers that will encourage women to participate the labor force.

Key words: Discrimination, labor force, female labor force

Jel Classification: J16, J21, J71

İçindekiler

Tablolar

Grafikler

İçindekiler

1	Giriş	4
2	Literatür Taraması	4
3	Kadının İşgücü Piyasasındaki Yeri ve Önemi	6
4	Tarihsel Gelişimi	8
5	Türkiye’ de ve Avrupa’da Kadın İşgücü ve İşgücü Katılımı	10
5.1	Türkiye’de Kadın İşgücünün Katılım Oranları	10
5.2	Avrupa Birliği’nin Kadın İşgücü Katılım Oranları	11
6	Kadın İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler	11
6.1	Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler	13
6.1.1	İş Yaşamındaki Kadın Kültürü – Ücretsiz Aile İşçiliği	13
6.1.2	Kadının ve Eşinin Eğitim Düzeyi	14
6.1.3	Yaş Düzeyi	15
6.1.4	Medeni Hal	16
6.1.5	Diğer	17
6.2	Avrupa’da Kadının İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler	19
6.2.1	İş Yaşamındaki Kadına Karşı Tutum	19
6.2.2	Eğitim Düzeyi	19
6.2.3	Yaş Düzeyi	20
6.2.4	Çalışma Süresi	20
6.2.5	Diğer	21
7	Sonuç	2Error! Bookmark not defined.

Kaynakça

Tablolar

Tablo 1. Kadın İşgücünün İktisadi Sektörlere Göre Dağılımı (2000-2014)

Tablo 2. Türkiye'ye ait Erkek-Kadın İşgücüne Katılma Oranları (1989-2014)

Tablo 3. Bazı Avrupa Birliği Ülkelerine ait Erkek-Kadın İşgücü Katılma Oranı (1995-2014)

Tablo 4. Ülkelere ait Erkek ve Kadın İşgücü Katılım Farkı (1995-2014)

Tablo 5. Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (1988-2014)

Tablo 6. Yaşa ve Yıllara Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (1988-2013)

Tablo 7. Türkiye' de Sahip Olunan Çocuk Sayısı ve Yıllara ait Kadının İşgücüne Katılma Oranı (2006-2014)

Tablo 8. Medeni Duruma ve Yaşa Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (1988-2013)

Tablo 9. 28 Avrupa Ülkesine Ait Eğitim ve Yıllara Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (2002-2014)

Tablo 10. 28 Avrupa Ülkesine Ait Yaş ve Yıllara Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (2006-2014)

Tablo 11. Toplam İstihdam İçerisindeki Yarı Zamanlı Çalışanların Oranı (2006-2014)

Tablo 12. 28 Avrupa Birliği Ülkesinin Sahip Olunan Çocuk Sayısı ve Yıllara ait Kadının İşgücüne Katılma Oranı (2005-2014)

Grafikler

Grafik 1. Yarı zamanlı çalışan kadın işgücü sayısı (bin) (2000-2013)

1. Giriş

Ekonomilerde kalkınma ve büyümenin kuşkusuz en önemli faktörü kaynakların etkin kullanımınıdır. Ancak, bu faktörlerin başında gelen işgücünün kullanımında dünyanın bütün ülkelerinde cinsiyet açısından erkeklerin lehine dengesiz bir dağılım söz konusudur (Özer ve Biçerli, 2003-2004: 56). Ataerkil aile yapısı gereği ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların, emek piyasasında ücret karşılığında çalışmalarının Sanayi Devrimi ile gerçekleştiği söylenebilir. Tarih boyunca süre gelen kültür gereğince kadınlar üretimde bulunmuş ancak emek piyasasında yer almamıştır.

Kadınların toplumsal ve ekonomik kalkınmadan yararlanma durumları, ülkelerin gelişmişlik ve az gelişmişlik düzeyleri ile ilişkilendirilebilirse de genel anlamda bütün toplumlarda erkeklerin gerisinde kaldıklarının bilinen bir gerçektir (Kakıcı, Emeç ve Üçdoğruk, 2007: 21). Ancak, günümüze kadar gelen süreçte kadının işgücüne katılımının gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde artan bir eğilim izlediği bilinmektedir. Kadının işgücüne katılım oranları karşılaştırıldığında Türkiye’de kadının işgücüne katılım oranı Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında artan eğilime rağmen geride kalmaktadır. Hem ekonomik kalkınmamızı, hem de gelir dağılımını olumsuz etkileyen bu durumun nedenlerinin bulunması “Kadının işgücüne katılımı hangi unsurlara bağlıdır?” sorusunun cevaplanması ile mümkün olacaktır (Özer ve Biçerli, 2003-2004: 56). Çalışmanın devamındaki bölümlerde bu sorunun cevabı oluşturulacaktır.

Dünya’da kadının işgücüne katılımının tarihsel gelişimi, günümüzdeki son durumu ve bunları etkileyen faktörlerin irdelenmesinden sonra belirlenen yıllara ait veriler kullanılarak karşılaştırmalı olarak nedenler araştırılacaktır.

2. Literatür Taraması

Işın Çetin¹ ve Mustafa Sevüktekin² (2014) **Türkiye’de Kadın İstihdamının Geleceği** çalışmasında 1988-2012 Türkiye genelinde kentsel ve kırsal alanlarda yaşayan evli ve bekâr kadınların işgücüne katılımını etkileyen unsurların neler olabileceği ve bu unsurların istihdamı ne yönde etkileyeceğini araştırmıştır. Uygulamada 1988-2012 yıllarına ait veri seti kullanılarak analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda evli kadınların istihdamda daha az yer aldığı ve eğitim durumu ile medeni durumun kadının istihdamı açısından birlikte değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Adem Korkmaz³ ve Gülsüm Korkut⁴ tarafından 2012 yılında oluşturulan **Türkiye’ de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri** adlı çalışmasında, kadının istihdam edilmesi ile ilgili konu Türkiye ve OECD ülkelerinin verileri baz alınarak açıklanmıştır. Bu hususta, kadının işgücüne katılımının makroekonomik dengeler açısından önemli olduğu açıklanmıştır. Kadının işgücüne katılım oranı zaman içerisinde artış eğiliminde olsa da halen yeterli seviyede olmadığı gösterilmiştir. Bunun sebeplerinin araştırılması için kadının işgücüne katılım oranını etkileyen faktörler detayları ile üç aşamada açıklanmıştır. Sosyo-kültürel

¹ Uludağ Üniversitesi, İİBF, Ekonometri Bölümü

² Uludağ Üniversitesi, İİBF, Ekonometri Bölümü

³ SDÜ, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve End. İlişkileri Bölümü

⁴ SDÜ, SBE, Çalışma Ekonomisi ve End. İlişkileri Bölümü

özellikler, sosyo-ekonomik özellikler ve demografik özelliklerin kadının işgücüne katılım oranına etkisinin beklendiği ölçüde olduğu görülmüştür. Belirleyiciler açıklanırken, kadının istihdam edilmesindeki engellerde tartışılmıştır.

Güler Günsoy⁵ ve Ceyda Özsoy'un⁶ (2012) 2005-2011 yılları arasında **Türkiye'de Kadınların Eğitim Durumlarına Göre İşgücüne Katılmalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkilerini** araştıran bu çalışmalarında VAR modeli kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre büyüme üzerinde anlamlı bulunan en önemli değişken, meslek lisesi mezunu kadınların işgücüne katılım oranlarıdır. Bunu yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılımı izlemektedir.

Jan Dirk Vlasblom⁷ ve Joop J. Schippers⁸ tarafından 2004 yılında yayınlanan **Increases in Female Labour Force Participation in Europe: Similarities and Differences** adlı çalışmada, kadının işgücüne katılım oranını etkileyen iki önemli unsur, düşük eğitim düzeyi ve çocuk sahibi olmanın etkisi olarak açıklanmıştır. Bununla birlikte Avrupa'ya ait son yılların verilerine bakıldığında kadının işgücüne katılım oranının arttığını eklemiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak eğitim düzeyinin eskiye nazaran artmış olabileceğini, doğurganlığın düşmüş olabileceğini ve sosyal değişikliklerin etkisinin olabileceğini konu edinmiştir. 1992 ve 1999 yıllarına ait medeni hal, yaş, çocuk sahibi olma durumu ve çocuk sayısı verileri ile logaritmik model oluşturulmuştur. Bunun sonucunda artan kadının işgücü katılma oranının sadece eğitim düzeyi ya da çocuk sahibi olma ile alakalı olmadığını, bunun yanı sıra çocuklu ve çocuksuz kadınların eğitim düzeyi ile alakalı olduğunu açıklamıştır. Eğitim düzeyinin artmasının sosyal olarak kadını değiştirdiğini ve son yıllarda artan kadın işgücüne katılım oranının bununla açıklandığını belirtmiştir.

Metin Berber⁹ ve Yılmaz Eser¹⁰ (2008) **Türkiye'de Kadın İstihdamı: Ülke ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz** üzerine yaptıkları çalışmada, Türkiye'de kadın istihdamının sektörel olarak nasıl dağıldığı üzerinde durulmuş ve Türkiye'de yıllar itibariyle artış gösteren kadın istihdamının 2002 yılından itibaren düşme eğilimi gösterdiği vurgulanmıştır. Sektörel açıdan ise tarım sektöründe istihdamın azalmaya, hizmet sektöründe ise artmaya başladığı görülmektedir.

Mustafa Özer¹¹ ve Kemal Biçerli¹² tarafından 2003 yılında çalışılan **Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi** adlı çalışmada, Türkiye'de kentsel ve kırsal alanlarda yaşayan kadınların, istihdam edilmesindeki unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. 1988-2001 dönemlerine ait panel veri kullanılarak oluşturulan çalışmadan istihdam edilen kadın işgücü içinde ücretsiz aile işçilerinin oranının (ÜCRAİL), kadın işgücü içinde ev kadınlarının oranının (EVKDOR) ve 12+ yaş nüfus içinde emeklilerin oranının (EMOR), kadın işgücüne katılım oranını ne şekilde etkilediği araştırılmıştır. Bu hususta bağımsız değişkenler anlamlı ve beklenen sonuçlar ortaya çıkarırken aralarındaki pozitif ya da negatif ilişki gösterilmiştir. Bunun yanı sıra kadının işgücüne katılım oranının düşük olmasında büyük etken olan ev

⁵ Anadolu Üniversitesi, İktisat Bölümü

⁶ Anadolu Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

⁷ Utrecht Üniversitesi, Ekonomi Bölümü

⁸ Utrecht Üniversitesi, Ekonomi Bölümü

⁹ KTÜ, İİBF, İktisat Bölümü

¹⁰ KTÜ, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve End. İlişkileri Bölümü

¹¹ Anadolu Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

¹² Anadolu Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve End. İlişkileri Bölümü

kadınlığı ve ücretsiz aile işçiliğinin nedenleri araştırılmış ve çözüm olarak eğitimin artırılması ile kadınların iş yaşamında bulunmalarını tercih edeceği açıklanmıştır.

3. Cinsiyet Ayrımcılığı Kavramı ve Kadının İşgücü Piyasasındaki Önemi

Cinsiyet, bireyin kadın ya da erkek olarak göstermiş olduğu genetik, biyolojik ve fizyolojik özellikleri; toplumsal cinsiyet ise toplumun bireye yüklediği roller, duygu, tutum ve davranışlar arasındaki farklılıkları, toplumun bireyi nasıl algıladığı ve bireyden beklentileri ile açıklanan bir kavramdır.

Birleşmiş Milletler tarafından yapılan tanıma göre toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkileri düzenleyen toplumsal kural, uygulama ve kurumlara atıfta bulunur ve kadınlarla erkekler arasında “kadınlık” ve “erkekliğin” sosyo-kültürel tanımlamaları kapsamında var olan iktidar ilişkileri ile ekonomik ilişkileri” kapsamaktadır (Arabacı, Bahar Çalışan kadınların cinsiyet ayrımcılığına yönelik algıları: Bursa Dokuma Sanayii Örneği,s:4)

Cinsiyet ayrımcılığı kavramı, kişilere cinsiyetlerine göre farklı davranışlarda bulunulması ve çoğu zamanda adil olmayan şekilde yargılarda bulunulmasıdır. Bu durum aslında kadınların işgücüne katılması önünde en büyük engellerden biridir, çünkü kadınlara toplumda biçilen anne rolünün dışında farklı bir şekilde ekonomik özgürlüğünü kazanmak isteyen kadınlar “erkek işi”, ”kadın işi” engellemeleriyle karşılaşabilmektedirler. Bu durum zaten iş gücüne katılmakta çekimser olan kadınların daha çok pasifleşmesine neden olabilmektedir. Kadının sanayileşme ile birlikte giderek artan sınıai faaliyetlere katılımı da “kadına uygun” görülen işler çerçevesinde gelişmiştir. Açık bir “erkek işi” ve “kadın işi” ayrımının ortaya çıkması ise feministler tarafından ortaya atılan ”eşit işe eşit ücret” talebini geçersiz kılmaktadır.(Hacer Ansal; Yeni Teknolojiler ve Kadın İstihdamı S: 56)

Kalkınma ve ekonomik büyümenin temel kaynağı olan işgücünün anlamlı bir bölümü cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılık konusuna maruz kalarak (dışlanarak), insan kaynaklarının kötüye kullanılmasına ve ekonominin değişime uyum sağlama kabiliyetinin azalmasına neden olur. İçinde bulunduğumuz zamanda üretimin küreselleşmesi ve uluslararası rekabetin artması, insan kaynağı ve ekonomilerin değişime olan esnekliğine dikkatleri çekerek cinsiyete dayanan mesleki ayrımcılık konusuna odaklanmıştır. Yapılan çalışmalar ve istatistik veriler, cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılık konusunda çoğunlukla kadınların daha dezavantajlı durumda olduğunu göstermektedir(Parlaktuna, 2010, s:1218).

Kadınların günlük veya çalışma yaşamı faaliyetlerine tam ve özgür bir şekilde katılma olanağından yoksun olmalarına neden olan cinsiyet ayrımcılığının kapsamına; karar mekanizmalarına katılamama, kamusal olanaklardan yararlanamama, sağlıksız koşullarda yaşama, uygun konut sahibi olamama, çalışma yaşamında engellerle karşılaşma, işyerinde taciz ya da haksızlığa uğrama, mobbing ile sendikaya üye olamama ve sendikal faaliyetlere katılamama gibi çeşitli konular girmektedir.

Cinsiyet ayrımcılığı, doğrudan ve dolaylı cinsiyet ayrımcılığı olmak üzere iki biçimde ortaya çıkmaktadır:

Doğrudan cinsiyet ayrımcılığı, bir bireyin bir kadına cinsiyetini esas alarak bir erkeğe davrandığı ya da davranacağından daha olumsuz davranması veya daha az olumlu davranmasıdır.

Dolaylı cinsiyet ayrımcılığı, biçimsel olarak eşitlikçi gözükken davranış veya uygulamaların sonradan kadın üzerinde ayrımcı etkiler yaratmasıdır.¹³

Cinsiyet kavramına Avrupa Birliği ülkeleri açısından bakıldığında, AB çatısı altında baştan beri ekonomik gelişmenin sağlanmasına bağlı olarak sosyal politika alanında kendiliğinden bir gelişmenin sağlanacağı gerekçesiyle sosyal alana sırt çevrilmiştir. Buna karşın gerçekte rekabet eşitliği, karlılık ve verimlilik artışı gibi ekonomik birtakım kaygılarla uygulamaya konulan sözde sosyal politika önlemlerinin bulunduğu da görülmektedir. Amsterdam Antlaşması, AB'nin sosyal alana yüzünü döndüğünün bir belgesi olarak sunulmakta ve bu Antlaşmayla getirilen düzenlemeler cinsiyet ayrımcılığıyla mücadele bakımından da bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Ancak, istihdam, işsizlik, kazanç ve kısmi zamanlı çalışma gibi göstergelere ilişkin güncel veriler, AB işgücü piyasasında cinsiyet ayrımcılığının sürmekte olduğunu ortaya koymaktadır. AB genelinde, kadın çalışanlar erkek çalışanlara kıyasla daha az kazanmakta ve daha yüksek bir işsizlik oranına sahip bulunmaktadır. Kadın çalışanların istihdama katılma oranları da erkek çalışanlara kıyasla daha düşük bir düzeydedir. Buna karşın kısmi zamanlı işlerde kadın çalışanlar gözle görülür bir ağırlığa sahiptir. Ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik çabalar özellikle ücret, sosyal güvenlik, iş sağlığı ve güvenliği, istihdam ve mesleki eğitim olanaklarına erişim alanlarına odaklanmaktadır. Ayrımcı uygulamaları ortadan kaldırmaya yönelik olarak atılan bu adımlar önemli olmakla birlikte bunların gerçekçi bir çözüm niteliğinde olduğunu söylemek güçtür. Kadınların çalışma yaşamında maruz kaldıkları ayrımcı uygulamalardan söz ederken göz ardı edilmemesi gereken bir nokta da; cinsiyet ayrımcılığının farklı ülkelerde hatta aynı ülke içinde farklı bölgelerde farklı özellikler sergilediğidir. (Akpınar, s: 20)

Kadının iş gücüne katılımının düşük olmasının makroekonomik etkileri:

- Kadınların istihdam edilmeleri, onların ekonomik bağımsızlığa kavuşmalarını sağlar ve hane içi karar alma süreçlerindeki güçlerini artırır. Kadın ve erkek eşitliğinin sağlanmasının en önemli koşullarından biri, kadınların istihdam edilebilirliğidir.
- Kadın istihdamı, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve bütün bölgelerde dengeli bir sosyal kalkınma açısından çok önemlidir. Çalışma yaşındaki toplam nüfusun yarısını oluşturan kadınların etkin olarak katılmadığı bir ekonomiden sağlıklı ve verimli bir büyüme beklenemez.
- Kadınların işgücüne katılımlarının artmasının, yoksulluğun azalması açısından da hayati önemi vardır. Kadınların istihdamı, eve giren daha yüksek gelir ve daha iyi yaşam standartlarına kavuşmak demektir. Uluslararası deneyimlerin gösterdiği gibi, kadınlar ve erkekler arasında ekonomik eşitlik sağlandıkça yoksulluk azalacak, gayri safi milli hasılda artış olacaktır. Türkiye için yapılan mikro simülasyonlar, ücretli işlerde tam zamanlı çalışan kadınların oranının, 9. Kalkınma Planı'nda hedeflenen %29 oranına yükselmesi durumunda, yoksulluğun %15 oranında azalacağını göstermektedir.
- Kadınların işgücüne katılımının ekonomik ve toplumsal açıdan çok önemli zincirleme etkileri olduğu bilinmektedir. Kadınların işgücüne katılmasının makroekonomik ve

¹³ TMMOB Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası Kurulu ve Çalışma Yönergesi uyarınca TMMOB Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası oluşturulmuştur. - See more at: <http://www.tmmob.org.tr/sayfa/cinsiyet-ayrimciligi-hakkinda#sthash.9ujEhxmJ.dpuf>

sosyal etkileri ve özellikle tasarruf eğilimlerine, harcama alışkanlıklarına, sağlık ve eğitime ayrılan paylara, doğurganlığa, çocuk ölümlerine ve dolayısıyla sürdürülebilir büyüme ve kalkınmaya olan etkileri çok önemli olmaktadır. Goldman ve Sachs (2009)'a göre, kadının işgücüne katılması ek gelir yaratmasından ve kadının tasarruf eğiliminin erkeklere göre daha fazla olmasından dolayı hane halkının tasarruf alışkanlıklarını etkilemektedir. Bu bağlamda tasarruf davranışlarındaki bu artış, makroekonomik dengeler için ve sürdürülebilir büyüme için çok önemli olan, cari açık ve tasarruf yetersizliği sorununa katkıda bulunmuş olacaktır. (ÖZSOY, GÜNŞOY s: 25)

4. Tarihsel Gelişim

Kadının toplumdaki yerini incelediğimizde "annelik" vasfından dolayı özellikle çalışma hayatında geri planda kaldığını görmek mümkündür. Özellikle ataerkil toplumlarda erkek egemen yapı dikkat çeker. Toplumların çoğunda yaygın bir biçimde karşımıza çıkan erkek egemen ideoloji, meşruiyetini kadınları "doğa" erkekleri ise "kültür" biçiminde tanımlar. Bu nedenle, erkeğin yaşam alanı üretime katılımı açıklanırken kadın, doğası gereği; çocuk doğurmak, sağlıklı şekilde büyötmek ve evin düzenini korumakla sorumludur (Gözener, s:3)

Kadın işgücünün tarihsel gelişimi konusunda sanayi devriminin değişimlerin yaşandığı önemli bir dönüm noktası olduğunu belirtmek gerekir. Sanayi devriminden önce kadınlar geleneksel rollerinin fazlaca dışına çıkamamışlar, ücret karşılığında "işçi" statüsü ile çalışmaları sanayi devrimi ile mümkün olabilmıştır. (Özer, Biçerli, s:56,57)

Bir diğer deyişle; kadınların üretim hayatı içinde yer almaları insanlık tarihi kadar eski bir olgu olmasına karşın ücret karşılığı çalışmaya başlaması 19. Yüzyılda sanayi devrimi ile birlikte yeni ve ucuz işgücüne ihtiyaç duyulmasıyla başlamıştır. Kadınların çalışma hayatına girişleri üzerindeki önemli etkenlerden biri de savaşlardır. Hemen tüm ülkelerde, o tarihe dek asli görevi ev işi olan kadınlar cepheye giden erkeklerin yerine işgücüne girmişlerdir. 1914-18 yılları arasında sadece İngiltere'de 1 milyon 345 bin kadın çalışma yaşamına katılmıştır. (Emre (ESM).

Türkiye'de de kadının işgücüne katılımı Sanayi Devrimi ile ivme kazanmıştır. Bu süreçte Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet döneminde bazı farklılıklar gözlemlenmiştir. Osmanlı toplumunda kadınlar, kırsal alanda ve şehir yaşamında önemli bir yere sahip olup ekonomik hayatın içinde yer almışlardır. Toplum yaşamının getirdiği durumlar, zaman içinde bu katılımın oranında değişmelere neden olmuştur. 16. ve 17. yüzyılda kadınlar, Osmanlı ekonomik yapısının iç dinamiğinde yer alıyordu. Kapalı kapılar ardında hayal edilen Osmanlı kadını tarlada, pazarda, dükkânlarda aktif olarak yer almakta üretime birebir katkıda bulunmaktaydı. Fakat ekonomi dünyasındaki değişiklikler, sanayi inkılabının doğması ve Osmanlı Devleti'ndeki birçok atölyenin kapanması, kadını evine hapsetti. Köylerde tarımsal faaliyetlerin azalması ve köylerin celali isyanları ile boşalmaya başlaması ve şehir nüfusunun artması şehirde işsizlik faktörünü doğurdu. Bu durumdan kadınlarda etkilendi. Geçimini sağlamak durumunda kalan ve deneyimden yoksun kadınlar işgücü ile çalışabilecekleri alanlara yöneldiler. Fakat şehirde, çalışma hayatına atılan kadınlar, birçok engelle karşılaştı. Kadını toplumsal hayattan uzaklaştırmak üzere birçok ferman çıkarıldı. Buna rağmen kadınların uzmanlık alanına giren bazı alanlar yine kadınlar tarafından yürütüldü. Kadın ve erkeğin toplum içinde farklı mekânlarda yaşamaları bazı meslek gruplarının kadınlar

tarafından uygulanmasını zaruri kılmaktaydı. Sağlık ve eğitim bu alanlardan bazılarıydı (Dingeç,2010 s:24).

Cumhuriyet Döneminin başlarında da durumun Osmanlı döneminin son zamanlarından farklı olmadığını görmekteyiz. Ücretli kadın emeği söz konusu olduğunda, erken cumhuriyet dönemindeki gelişmelerin, Osmanlı İmparatorluğu'nda ve özellikle de 19. Yüzyıl sonlarında tedricen meydana gelen gelişmelerle yakından bağlantılı olduğu görülmektedir. Kadın emeğinin evden ev dışına çıkış süreci ve önce atölyelere, sonra da fabrikalara çekilmesi bu dönemde başlamış ve Cumhuriyet döneminde devam etmiştir. Kadınların çalıştıkları sektörler ve faaliyet alanları açısından da iki dönem itibariyle bir süreklilik söz konusudur. İmparatorluk'ta olduğu gibi, Cumhuriyet döneminde de kadın işçiler esas olarak dokumacılık, gıda, içki ve tütün faaliyet alanlarında çalışmaktadırlar (Makal, 2010, s:36)

Bu aşamada en belirgin farklılığın II. Dünya Savaşı nedeniyle azalan erkek istihdamına karşılık bayanların istihdamında meydana gelen artış olarak belirtmek mümkündür. Türkiye'de kadının gerçek anlamda tarım dışı iş gücüne katılması 1950'lerden sonra gerçekleşmiştir. Kırsal alandan ayrılıp kente göç etme, kent yaşamının özelliklerine uyum ve zihniyet değişimleri, aile yapısında ve aile işçi ilişkilerde de değişiklikleri beraberinde getirmiş ve kadının toplumsal konumu ve çalışma yaşamındaki yerini değiştirmiştir. (Berber, Metin, Yılma, 2008, s:3)

Tablo 1. Kadın İşgücünün İktisadi Sektörlere Göre Dağılımı (2000-2014)

Yıllar - Years	TARIM / AGRICULTURE	SANAYİ / INDUSTRY			İNŞAAT / CONSTRUCTION	HİZMETLER / SERVICES	
	Tarım, ormancılık ve balıkçılık / Agriculture, forestry, and fishing	Madencilik ve taş ocakçılığı / Mining and quarrying	İmalat / Manufac- -turin	Elektrik, gaz, buhar, su temini ve kanalizasyon Electricity, gas, steam, water supply, sewerage etc.	İnşaat Construction (F)	Toptan ve pera-kende ticaret Wholesale and retail trade	Ulaştırma ve depolama Transportation and storage
2000	3.508	4	720	6	33	388	68
2001	3.780	3	693	7	21	386	62
2002	3.674	5	808	4	23	446	62
2003	3.447	3	753	6	29	473	63
2004	2.565	2	775	7	26	416	47
2005	2.367	3	809	7	28	476	50
2006	2.295	2	812	8	37	552	53
2007	2.288	2	816	7	36	560	54
2008	2.354	3	822	9	42	592	60
2009	2.445	2	846	9	40	602	62
2010	2.724	4	950	12	56	629	59
2011	2.944	2	987	14	54	689	66
2012	2.872	2	1.012	17	57	751	65
2013	2.826	3	1.086	20	62	785	77
2014	2.533	3	1.209	23	79	789	80

Kaynak: TÜİK Veri Tabanı, ET: 08.06.2015

Tablo 1' de Türkiye' ye ait kadın işgücünün iktisadi sektörlere göre dağılımı gösterilmektedir. Özellikle kırsal alandan kentsel alana göçün etkileri görülmektedir. Göç ile birlikte daha çok tarım sektöründe yer alan kadının işgücüne katılımı sayısının düştüğü görülmektedir. Bunun yanı sıra sanayileşmenin yaygın olduğu kentsel alanlardan ve bu iş kollarında kadının

işgücüne katılımının arttığı görülmektedir. Kentsel yaşam alanlarının oluşması ile özellikle imalat sanayi, hizmet sektöründe yaşanan kadın işgücünün artışı görülmektedir.

5. Türkiye’ de ve Avrupa’da Kadın İşgücü ve İşgücü Katılımı

Bir ülkede çalışma çağında (yani 15 yaş ve üzerinde) olan, istihdam edilenler ile işsizler toplamı “işgücü” olarak tanımlanmaktadır. Mevcut dönemde istihdam edilenlerin yanı sıra, istihdam edilmek arzusunda olan işsizler de işgücünden sayılmaktadır (TUİK, 2009:14)

İşgücüne katılma oranı, işgücünün, 15 ve üzeri yaş nüfus içindeki oranı olarak tanımlanmaktadır (TUİK, 2011: 175). Belirli bir yaş, cinsiyet ve ırktaki kişinin işgücünde olma ihtimalini gösteren ve bireylerin işgücüne katılma kararlarını yansıtan bu oran, ekonomi politikalarının uygulanmasında göz önünde tutulan temel göstergelerden birisidir. Mesela, işgücünün tam istihdamını sağlamaya yönelik politikaları oluşturup uygulamak için toplumda kaç kişinin çalışmak istediğini saptayabilmek gerekir; bunun için ekonomik aktivite oranı olarak da adlandırılan işgücüne katılma oranının bilinmesi gerekir.

Kadın istihdamının karşılaştırmalı olarak incelenebilmesi için Türkiye ve Avrupa Birliği’ne ait 1990’lı yıllardan itibaren günümüze kadar tedarik edilen veriler bir nevi kadın işgücü istihdamının gelişimini göstermektedir.

5.1.Türkiye’de Kadın İşgücünün Katılım Oranları

Türkiye’ye ait 1989 ve 2014 yıllarına ait çalışma çağında olan nüfusun istihdam edilme oranları erkek ve kadın işgücüne katılım oranları başlığı altında tablo 2 ‘de sunulmuştur.

Genel itibari ile Türkiye’ye ait erkek ve kadın işgücü katılım oranlarına bakıldığında günümüze kadar gelen süreçte erkeğin işgücüne katılım oranının kadının işgücüne katılım oranından hayli yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra erkek işgücü katılım oranı azalan seyir izlerken, kadının işgücüne katılımı oranında artış olduğu görülmektedir. Her ne kadar bu durum aradaki farkın azaldığına işaret etse de son yıllardaki verilere bakıldığında halen erkeğin işgücüne katılım oranının kadının işgücüne katılım oranını iki katından fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 2.Türkiye’ye ait Erkek-Kadın İşgücüne Katılma Oranları (1989-2014)

Yıl/İKO	Erkek İKO	Kadın İKO	Yıl/İKO	Erkek İKO	Kadın İKO
1989	80.55	36.15	2002	71.6	27.9
1990	79.7	34.15	2003	70.4	26.6
1991	80.25	34.1	2004	70.3	23.3
1992	79.65	32.7	2005	70.6	23.3
1993	78.05	26.8	2006	69.9	23.6
1994	78.5	31.3	2007	69.8	23.6
1995	77.75	30.9	2008	70.1	24.5
1996	77.3	30.55	2009	70.5	26.0
1997	76.75	28.8	2010	70.8	27.6
1998	76.7	29.25	2011	71.7	28.8
1999	75.8	30	2012	71.0	29.5
2000	73.7	26.6	2013	71.5	30.8
2001	72.9	27.1	2014	71.3	30.3

Kaynak: TUİK Veri Tabanı, ET: 05.06.2015

Çalışma hayatı kadınlara sadece ekonomik özgürlük sağlamamakta, bunun yanı sıra özgüvenlerini ve toplumsal saygınlıklarını arttırmakta, aile içindeki konumlarını da iyileştirmektedir. Kadınların işgücüne katılımında yasal açıdan herhangi bir ayırım olmamasına, aksine pozitif ayrımcılık yapılmasına rağmen, toplumun kadına yüklediği rol gereği aile yaşamındaki sorumlulukları ağırdır. Aile yaşamındaki sorumluluklar kadının, çalışma ya da çalışmama yönünde bir tercih yapmasına neden olmaktadır. Çalışma hayatı ile aile hayatının uzlaştırılması için, kadının ailede yüklenmiş olduğu yüklerin eşleri arasında paylaşılması ve devletin yasal düzenlemelerle sağlayacağı destek büyük önem taşımaktadır (TCEUEP, 2008: 14).

5.2. Avrupa Birliği'nin Kadın İşgücü Katılım Oranları

Avrupa Birliği ülkeleri geneli ve bazı Avrupa Birliği ülkelerine ait 1995 ve 2014 yıllarına ait erkek ve kadın işgücü verileri tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Bazı Avrupa Birliği Ülkelerine ait Erkek-Kadın İşgücü Katılma Oranı (1995-2014)

Yıl	European Union (15 countries)		Germany		France		Italy		United Kingdom		Poland		Hungary	
	Erkek İKO	Kadın İKO	Erkek İKO	Kadın İKO	Erkek İKO	Kadın İKO	Erkek İKO	Kadın İKO	Erkek İKO	Kadın İKO	Erkek İKO	Kadın İKO	Erkek İKO	Kadın İKO
1995	70.3	49.6	73.9	55.3	67.4	52.1	66.4	35.5	74.8	61.4	:	:	:	:
1996	70.0	50.1	72.7	55.4	67.3	52.4	66.4	36.1	75.0	62.3	:	:	59.4	45.1
1997	70.3	50.6	71.8	55.2	66.9	52.2	66.3	36.5	76.3	63.0	66.2	51.6	59.6	44.8
1998	71.0	51.3	71.7	55.6	67.3	52.9	66.7	37.1	77.1	63.3	66.3	52.2	60.0	46.8
1999	71.7	52.7	72.4	57.1	67.5	53.5	67.1	38.1	77.0	63.9	63.6	51.6	62.4	48.8
2000	72.5	53.9	72.7	57.8	68.8	54.8	67.6	39.3	77.7	64.5	61.2	49.3	62.7	49.4
2001	73.0	54.9	72.6	58.7	69.8	55.7	68.1	40.9	77.9	64.9	59.2	48.3	62.9	49.6
2002	72.8	55.6	71.8	58.8	69.6	56.4	68.9	41.9	77.3	65.2	57.0	46.7	62.9	49.8
2003	72.6	56.3	70.9	58.9	69.7	58.3	69.5	42.8	77.6	65.3	56.4	46.4	63.5	50.9
2004	72.4	56.7	70.0	58.5	69.2	57.6	70.4	45.4	77.6	65.5	56.8	46.1	63.1	50.5
2005	72.9	57.6	71.3	59.6	69.2	58.4	69.9	45.4	77.7	65.8	58.9	46.8	63.1	51.0
2006	73.5	58.6	72.8	61.5	68.9	58.6	70.4	46.3	77.6	65.8	60.9	48.2	63.9	51.1
2007	74.1	59.5	74.7	63.2	69.1	59.6	70.6	46.6	77.5	65.5	63.6	50.6	63.7	50.7
2008	74.0	60.2	75.8	64.3	69.5	60.2	70.1	47.2	77.4	65.7	66.3	52.4	62.7	50.3
2009	71.8	59.6	75.4	65.2	68.3	59.8	68.5	46.4	74.9	64.9	66.1	52.8	60.7	49.6

9														
2010	71.2	59.5	76.0	66.1	68.2	59.7	67.5	46.1	74.4	64.5	65.3	52.6	59.9	50.2
2011	71.1	59.8	77.6	67.8	68.2	59.7	67.3	46.5	74.3	64.4	66.0	52.7	60.7	50.3
2012	70.5	59.8	77.9	68.1	68.0	60.0	66.3	47.1	75.0	64.9	66.3	53.1	61.6	51.9
2013	70.1	60.0	78.0	69.0	67.8	60.4	64.7	46.5	75.4	65.8	66.6	53.4	63.7	52.6
2014	70.6	60.6	78.1	69.5	67.6	60.9	64.7	46.8	76.8	67.1	68.2	55.2	67.8	55.9

Kaynak: Eurostat Veri Tabanı, ET:08.06.2015

Avrupa Birliği genel katılma oranları ve bazı ülkelere ait erkek ve kadın işgücüne katılım oranları incelendiğinde tıpkı Türkiye’de olduğu gibi erkek işgücü katılım oranının kadın işgücü katılım oranından yüksek olduğu belirtilmelidir. Erkek işgücü katılım oranının zaman içerisinde dalgalanmalı haline karşılık kadının işgücüne katılımı günden güne artmıştır.

Verilen verilere istinaden Avrupa Birliği ülkeleri kendi aralarında kıyaslandığında en yüksek erkek ve kadın işgücü katılım oranı İngiltere’de görülür iken, en düşük erkek ve kadın işgücü katılımı Macaristan’ da görülmektedir. İngiltere, Almanya ve Fransa Avrupa Birliği geneline istinaden yüksek katılım sergilerken; İtalya, Polonya ve Macaristan Avrupa Birliği geneline ait oranların gerisinde kalmaktadır.

Tablo 3, Avrupa ülkelerine ve Türkiye’ye ait erkek işgücü ve kadın işgücüne katılım oranı arasındaki farkı göstermektedir. 1995 yılında bu farkın en az olduğu ülke Norveç olarak görünmekte ve Kuzey Avrupa ülkelerini bu veri ile temsil etmektedir. Norveç’in verileri detaylı incelendiğinde erkek işgücü katılım oranı ile kadın işgücü katılım oranı arasındaki fark düzenli ve istikrarlı bir şekilde kapandığı görülmektedir. Bu da bir nevi ekonomi politikasının istikrarlı şekilde yürüdüğünü temsil edebilir. Bunun yanı sıra farkın en az olduğu ikinci ülke olan İngiltere incelendiğinde farkın istikrar bir şekilde kapandığını belirtebiliriz. Tablo 3’e sırasıyla bakıldığında İngiltere’den sonra en az fark Macaristan ve devamında Polonya olarak görülmektedir. Ancak, dikkat edilmelidir ki, tablo 2 ile birlikte incelendiğinde Polonya’da genel olarak erkeğin işgücüne katılım oranı ve kadının işgücüne katılım oranı daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Ülkelere ait Erkek ve Kadın İşgücü Katılım Farkı (1995-2014)

Ülke/Yıl	1995	2000	2005	2010	2014
European Union (15 countries)	20.7	18.6	15.3	11.7	10.4
Czech Republic	16.9	16.3	17	17.2	16.3
France	15.3	14	10.8	8.5	6.7
Germany	18.6	14.9	11.7	9.9	8.6
Hungary	14.3	13.3	12.1	9.7	11.9
Italy	30.9	28.3	24.5	21.4	17.9
Netherlands	21.8	18.7	13.5	10.7	9.5
Norway	8.3	7.9	6.1	4	3.6
Poland	14.6	11.9	12.1	12.7	13
Spain	30.3	29.8	23.3	12	9.5
Turkey	46.5	47.1	47.3	43.2	41
United Kingdom	13.4	13.2	11.9	9.9	9.7

Kaynak: Eurostat ve TÜİK Veri Tabanı, ET: 08.06.2015

Avrupa Birliği'nin genel haline bakıldığında bu farkında %20 civarlarında olmasına karşın farkında giderek azaldığı, bununla birlikte kadının işgücüne katılımının arttığı gözlemlenmektedir. Bu farkın azalması tablo 4'de görüldüğü üzere Avrupa ülkelerine ait verilerin farklarının azalması ile doğru orantılı olduğu görünmektedir. 2010'lu yıllar ve devamına bakıldığında bu farkın en düşük olduğu ülke olarak Norveç olarak görünmektedir. Aradaki farkında kapanmasında en etkili olan ülke Fransa olarak görünmektedir. Yine tablo 2'de gösterildiği üzere kadının işgücüne katılım oranının Avrupa ülkelerine ait ortalamadan yukarıda olduğu görünmektedir.

Avrupa ülkelerini durumlarının yanı sıra Türkiye verileri incelendiğinde, Avrupa'daki durumun aksine kadının katılım oranının mutlak olarak daha düşük olduğunu görmekteyiz. Bunun yanı sıra erkek ve kadın işgücü katılım oran farkı incelendiğinde bu farkın giderek azaldığını ancak Avrupa ortalamasının çok altında kaldığını görmekteyiz. Bu farkın azalmasında sadece kadının işgücüne katılım oranının günden güne artmasından değil, aynı zamanda erkek işgücü katılım oranının belirlenen dönem içerisinde düşmesinden kaynaklandığı görünmektedir.

6. KADIN İŞGÜCÜNE KATILIMINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

Kadının işgücüne katılımı etkileyen faktörler kültürel, ekonomik ve özellikle demografik özellikler taşıyabilir. Genel olarak değişmeyecek değişkenlerin yanı sıra bazı değişkenlerin etkisi ülkeden ülkeye, coğrafyadan coğrafyaya farklılık göstermektedir. Bu bölümümüzde belirlenen değişkenlerin coğrafyalarda ne gibi özellik ve etki yarattığı açıklanacaktır.

6.1. Türkiye'de Kadının İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler

Türkiye'de kadının işgücüne katılımını etkileyen faktörler iş yaşamındaki kadına karşı tutum, kadının ve eşinin eğitim düzeyi, yaş düzeyi, medeni hal, ailelerin sahip olduğu çocuk sayısı, erkek ve kadın arasındaki ücret eşitsizliği, yasal düzenlemelerin etkisi, kayıt dışı istihdamın varlığı etkili olmaktadır.

6.1.1. İş Yaşamındaki Kadın Kültürü – Ücretsiz Aile İşçiliği

Türkiye'de iş yaşamında kadına karşı tutum, kadının işgücüne katılım oranını etkileyen en önemli faktör olarak gösterilebilir. Çünkü Türkiye'de sahip olunan kültür çerçevesinde kadına belirlenen rol onun iş yaşamından uzaklaşmasına ya da uzaklaşmış gibi görünmesine sebep olmaktadır. Kadının, gerek kentsel gerekse kırsal kesimde üstlendiği rol gereği yani ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığı ve bu işçiliğin kadının işgücüne katılma oranını doğrudan etkilediği görülmektedir. Tablo 1'de görüldüğü üzere, kadın işgücünün kırsal yerleşim alanlarında tarım sektöründe ağırlıkta olduğu, bunun yanı sıra ücretli ve yevmiyeli olarak çalıştığı kentsel alanlarda daha düşük katılım oranı olduğu görülmektedir.

Toplumsal yaşam, özel alan ve kamusal alan olmak üzere birbirinden ayrılmıştır. Özel alan bütün ekonomik siyasi ve tarihi anlamını yitirerek önemsizleşmiş olup, piyasaya girmeyen hiçbir şey işten sayılmayarak piyasada etkinlik göstermeyen hiçbir emeğe de değer verilmemiştir. Bu ayırmadan hareketle, kadınlara ev içinde yüklenen işler piyasa değeri taşımamaktadır. Bir başka ifadeyle, kadınların ev içindeki ücretsiz hizmeti piyasada alınıp satılan bir meta niteliğinde değildir (Eğitim-Sen, 2010: 28).

Bu durum kadınlar açısından iki farklı olumsuz sonuca neden olmaktadır. Bunlar; kadınların karşılığı ödenmeyen bir emek etkinliği gerçekleştirilmesi ve kadının bu emeğinin “çalışma” olarak nitelendirilmemesidir. Kadının ev için üretimi toplumsal ilişkilerin ona yüklediği bir rol olmasına rağmen, yapılan ev işleri kadın olmanın doğal sonucu olarak görülmekte ve bu durumda kadının emeği görünmez kılınmaktadır. Ataerkil toplumsal eşitsizliğin bir sonucu olan kadınlara yüklenen ücretsiz ev işleri ve bakım işleri, kadınların toplum içindeki eşitsiz konumunu yeniden üretmekte ve kadın emeğinin sömürülmesinin ve kadınlara toplumsal kaynaklara erişimin kısıtlanmasının önünü açmaktadır. Kadınların bu şekilde ev işlerini ve bakım işlerini ücretsiz yerine getirmesi hem erkeklerin hem de yeniden üretim teknikleri çerçevesinde sermayenin işine yaramaktadır (Eğitim-Sen, 2010: 28).

6.1.2. Kadının ve Eşinin Eğitim Düzeyi

Kadının işgücüne katılım oranını etkileyen en önemli faktörlerden biri de eğitim düzeyidir. Türkiye’ye ait eğitim durumuna ve yıllara göre kadının işgücüne katılma oranı tablo 5’de sunulmuştur. Bu hususta elde edilen veriler çerçevesinde eğitim düzeyi artan kadınların, kadın işgücüne katılma oranı ile doğru orantılı olması beklenir. Eğitim düzeyini artıran kadının çalışma isteği ile eğitim almayan kadının çalışma isteği aynı olmayacaktır.

Okur-yazar olmayan kadınların, işgücüne katılma oranının günümüze kadar gelen süreçte azaldığı görülmektedir. Bununla birlikte, ilkökul ve ortaokul eğitimi alan kadınların işgücüne dâhil olma oranının 2000’li yıllarda dalgalanma yaşadığını ancak devamında bu oranın arttığı görülmektedir. Burada görüldüğü üzere olan üniversite eğitimi alan kadınların işgücüne katılım oranı ile üniversite eğitimi almayan kadınlara göre işgücüne katılma oranından çok daha yüksek olmasıdır. Buradan anlaşılacağı üzere, işgücüne katılım sağlayan kadınların büyük çoğunluğunun üniversite eğitimi ya da yükseköğretim eğitimi alan kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Aynı zamanda, okur-yazar olmayan, lise altı eğitimliler ve lise ve dengi meslek lisesinde eğitim alan kadınların işgücüne katılım oranındaki dalgalanmasının, yükseköğretim eğitimi alan kadınların işgücüne katılım oranındaki dalgalanmadan daha çok olduğu görülmektedir. Kısaca, eğitim düzeyi yüksek olan kadının işgücüne katılım oranı artmakla birlikte, olası ekonomik dalgalanmalardan daha az etkileneceği görülmektedir.

Tablo 5. Eğitim Durumuna ve Yıllara Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (1988-2014)

Yıl/ Eğitim	Okur-yazar olmayanlar / Illiterate	Lise altı eğitimliler / Less than high school	Lise ve dengi meslek / High and vocational high school	Yükseköğretim / Higher education
1988	32.3	32.4	47.4	82.5
1989	33.9	35	44.05	81.3
1990	31.65	32.55	45.55	80.45
1991	32.4	32.55	41.35	81
1992	30.6	30.5	42.7	81.65
1993	24.35	24.25	39.15	77.9
1994	28.45	29.55	36.95	80.05
1995	28.5	29	37.1	73.8
1996	27.55	28.8	35.4	72.6
1997	24.4	26.6	36.9	72.8
1998	25.05	27	35.5	75.15
1999	26.8	27.65	34.4	71.55
2000	25.2	23.0	31.8	70.1
2001	24.8	24.2	31.1	70.8

2002	24.4	24.9	31.9	71.5
2003	23.6	23.4	28.9	69.5
2004	16.6	20.2	26.1	70.3
2005	15.6	19.9	26.9	69.1
2006	14.7	20.1	27.9	68.8
2007	14.4	19.6	28.4	69.4
2008	14.5	20.2	29.1	70.0
2009	15.0	21.8	30.4	70.8
2010	16.3	23.8	30.4	71.0
2011	17.1	25.1	30.3	70.8
2012	16.7	25.6	30.6	70.9
2013	17.4	26.3	32.1	72.2
2014	16	25.8	31.9	71.3

Kaynak: TÜİK Veri Tabanı, ET: 01.06.2015

Kadının işgücüne katılımını, kadının eğitimi düzeyi etkileyeceği gibi eşlerinin eğitim düzeyi de etkileyecektir. Yüksek eğitim düzeyine sahip olan erkeklerin paralel olarak maaş düzeyleri de yüksek olacaktır. Bu sebepten ötürü yüksek maaş düzeyine sahip olan kişilerin eşlerinin, diğerlerine nazaran işgücüne katılma oranı daha düşük olacaktır. Aksi durumda, eşin eğitim düzeyine paralel olarak elde edeceği maaş miktarı azaldıkça, kadının çalışmasına ihtiyaç duyulacak ve kadının işgücüne katılım oranı artacaktır.

Eşin eğitim düzeyinin kadın işgücüne katılımını etkileyip etkilememesi, kadının vasıf düzeyine ve kentte ya da kırsalda yer almasına göre de farklılık gösterecektir. Mesela kentsel bölgelerde yaşayan yüksek vasıflı kadın açısından, eşlerinin eğitim düzeyi önemli bir etken olmamaktadır. Bu kadınların, sadece kendi eğitim düzeyleri işgücü katılım olasılıkları açısından önem arz etmektedir. Kırsal bölgelerde yaşayan kadın açısından, eşlerin eğitim düzeyi istatistiksel olarak ciddi bir katsayı oluşturmamaktadır. Kentsel bölgelerde yaşayan düşük vasıflı kadınlar açısından ise, eşin eğitim düzeyi ne kadar yüksekse kadının işgücüne katılımı o kadar düşüktür (Uraz, Aran, Hüsamoğlu, Okkalı, Şanalımış, Çapar, 2010: 11)

6.1.3. Yaş Düzeyi

Tablo 6. Yaşa ve Yıllara Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (1988-2013)

Yıl/Yaş	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
1988	40.5	40.8	35.9	36.4	36.5	34.5	34.3	34.1	27.3	19.8	10
1989	41.3	41.8	37.2	39.3	39.8	38.6	36.1	34.2	31.3	25	11
1990	38.4	40.7	35.8	36.3	37.4	37	35.4	33.1	30.3	22.2	9.3
1991	39.8	40.8	34.3	35.7	35.6	36	35.8	35.3	34.1	20.6	8.4
1992	35	40.6	33.8	34.5	36.4	35.5	33.9	31.8	29.6	20.1	9.7
1993	29.1	33.6	29.6	28.7	30.1	28.9	27.4	24.4	20.8	15.9	6.5
1994	33.6	38.1	33.4	33.4	33.5	32.8	33.2	31	28.3	20.3	9.8
1995	32.3	36.2	34.1	33.1	33.6	34.7	31	30.1	27.9	21.8	11
1996	32.1	36.2	32.1	31.5	33.7	33.1	30.4	30.9	29.1	24.5	12
1997	28.4	36.1	31.1	30	30.8	30.7	29.9	27.5	28	22.2	11
1998	28.4	35	33.3	29.4	32.1	31.6	28.7	28.8	28	22.9	13
1999	28.8	37.6	32.1	32	32.5	32.3	28.2	27.3	26.4	26.3	15
2000	24.4	31.5	31.7	29.4	29.7	28.3	25.5	25.6	24.3	18.6	11

2001	23.1	33.5	30.9	30.9	30.5	29.4	27.1	26.2	23.1	19.7	12
2002	23.1	34.5	32.6	32.4	31.2	30.2	28.5	25.5	23.2	22.6	12
2003	20.9	32.3	32.1	31	31.1	29.5	27.1	23.7	23.1	19.4	11
2004	17.6	32.1	30.5	28	29.1	26.1	22.7	19.2	18	15	7.3
2005	17.1	31.7	31.3	28.2	29.5	27.2	23.6	19.4	16	13.3	6.5
2006	17.3	31.3	31.9	29.7	30.5	28.1	23	19.8	16.6	12.9	5.7
2007	16.6	32.1	31.8	30.3	30.7	28	23.1	19.3	15.9	13.3	5.8
2008	17.1	33.2	33.3	31.5	32.4	28.7	24.7	20.3	16.4	13.1	5.8
2009	17.3	34.5	35.8	34.8	34.1	32.1	25.7	21.7	17.8	14.4	5.9
2010	17	36	38	35.7	37.4	36	28.7	23.4	19.1	15	5.9
2011	17	37.1	38.3	37.5	39	37.7	32.5	25.1	20.2	15.7	6.6
2012	15.8	36.7	40.3	39.6	40	39.9	33.3	26.4	20.1	16	6.4
2013	16.6	39.5	41.4	41.3	42.4	41.8	35.2	26.9	20.7	16.2	6.2

Kaynak: TÜİK Veri Tabanı, ET: 01.06.2015

Kadının eğitim durumuna göre farklılık gösteren kadınların işgücüne dâhil olma oranı yaşa göre de farklılık göstermektedir. Bu hususta Türkiye' ye ait yaşa ve yıllara göre farklılık gözetilen kadının işgücüne katılma oranı tablo 6' da sunulmuştur.

15-19, 20-24, 45-49, 50+ yaş arasındaki kadınların işgücüne katılma oranının günümüze kadar gelen süreçte azaldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra 25 ile 44 yaş arasındaki gruplarda günümüze kadar gelen süreçte kadının işgücüne katılım oranının arttığı görülmektedir. Buradan, 2000'li yıllarda erken yaşta çalışmaya başlamak yerine insanların eğitim hayatına devam ettiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda çalışma kuralları neticesinde emeklilik yaşının etkileri de burada görülmektedir.

Kadınları, erkeklerden ayıran diğer bir özellik olan doğurganlık özelliği de kadının işgücüne katılım oranını etkilemektedir. Çocuk sahibi olan ve ilerleyen yıllarda çocuk sayısı artan kadının ilerleyen dönemlerde işini bırakma eğilimine girdiği görülmektedir.

Tablo 7. Türkiye' de Sahip Olunan Çocuk Sayısı ve Yıllara ait Kadının İşgücüne Katılma Oranı (2006-2014)

TIME/N_CHILD	No children	1 child	2 children	3 children or more
2006	29.8	28.1	23.8	21.9
2007	30.4	27.9	23.5	21.4
2008	30.9	28.9	23.9	21.4
2009	31.2	29.8	25.2	22.0
2010	32.6	32.3	27.6	25.1
2011	34.0	34.9	29.6	26.5
2012	35.1	36.8	30.4	26.4
2013	35.5	37.3	31.5	28.0
2014	35.7	37.0	31.6	27.7

Kaynak: Eurostat Veri Tabanı, ET:11.06.2015

Tablo 'da sahip olunan çocuk sayısına bağlı olarak kadının işgücüne katılım oranı verilmiştir. Türkiye' ye ait olan veriler ışığında, 2006 yılında hiç çocuğu olmayan kadınların işgücüne katılım oranı yüksek iken, günümüze tek çocuk sahibi olan kadının işgücüne katılımı yüksek görünmektedir. Bunun kadının işgücüne katılım oranının artması ile doğrudan ilişkisi

bulunmaktadır. Yine de genel itibari ile veriler incelendiğinde, kadınların çocuk sahibi oldukça iş hayatından çekildiği görülmektedir.

6.1.4. Medeni Hal

Ülkemizde kadının işgücüne katılımını etkileyen diğer bir faktör de kadının medeni durumudur. Evli olan kadınların işgücüne katılım oranı ile hiç evlenmemiş ya da boşanmış kadının işgücüne katılım oranı arasındaki bariz fark göz ardı edilmemelidir. Bu hususta Türkiye’ye ait kadının işgücüne katılım oranı medeni durum ve yaşa göre tablolaştırılmış hali ile tablo 6’da görülmektedir.

Son yıllara ait veriler incelendiğinde bekar, evli ya da kocası vefat etmiş kadınların işgücüne katılım oranındaki artış dikkat çekmektedir. Bu da kadınların evli, çocuklu olmasına rağmen iş yaşamında olmayı tercih ettiğinin açıkça göstergesidir. Bu sonuç ile “Kadın evde oturur, çocuğa bakar, ev işleriyle uğraşır, evin reisi erkektir“ gibi tutumlar nedeni ile kadının işgücü piyasasına dâhil olmaması nedenini ortamdaki kaldıracağı görünmektedir.

Tablo 8. Medeni Duruma ve Yaşa Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (1988-2013)

Yıl/Medeni Hal	Hiç evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi öldü
1988	47.8	32	41.5	16
1989	48.5	34.2	48	16.5
1990	46.6	32.5	41.7	14.4
1991	47	32.1	43.5	14.2
1992	44.3	30.8	45.7	14
1993	37.5	24.7	42.7	10.9
1994	42.3	29.3	39.7	14.1
1995	41	29	43.7	14.5
1996	40.9	28.7	40.5	14.1
1997	38.9	26.8	44.5	13.7
1998	39.5	27.1	43.3	14.5
1999	39.9	27.9	46.7	15.3
2000	35	25.2	41	11.5
2001	35.1	25.9	43.5	12.8
2002	36.8	26.4	42.1	12.4
2003	35	25.3	41.2	11.5
2004	33.2	21.6	40.9	9.1
2005	33.6	21.3	42.7	9.2
2006	34.3	21.5	41.4	8.7
2007	34.4	21.6	40.6	8.1
2008	35.3	22.4	42.9	8.6
2009	36.2	24.3	45.8	9
2010	36.6	26.4	47.8	9.2
2011	36.5	28.1	49.1	10.1
2012	35.8	29.3	49.5	9.4
2013	37.9	30.5	50.9	9

Kaynak: TÜİK Veri Tabanı, ET: 01.06.2015

6.1.5. Diğer

Kadının işgücü piyasasına dâhil olma ya da olmamasının temel nedenlerinin yanı sıra eklenmesi gereken bazı faktörlerde bulunmaktadır. Kayıtlı olmayan işgücünün varlığı, erkek ve kadın işgücüne sağlanan ücret eşitsizliği ve yasal düzenlemelerde kadının işgücüne katılımını etkileyen diğer etkenler olarak açıklanmalıdır.

6.1.5.1.Kayıt Dışı İstihdam

Türkiye’ de kadın işgücüne katılımını etkileyen ve kadın işgücüne katılma oranlarının çıkarılan verilerde düşük olmasına neden olan bir başka unsur da kayıt dışı istihdamdır. İstatistiklerde çalışmayan kesimin aslında kayıt olmadan çalıştırıldığı bilinmektedir. Kadının işgücünün kayıt dışı istihdamının özellikle tekstil sektöründe fason üretim yapan şirketlerde gündelik aldığı ücret karşılığında çalıştırıldığı görülmektedir.

Kadınları kayıt dışı istihdama yönelten bir başka neden de çocuklu kadınların çocuklarını bırakabilecekleri yerlerin olmayışı veya pahalı oluşudur. Bu durum kadınları tamamen emek piyasalarının dışına itebileceği gibi; tekstil, örme, terzilik gibi evde yapılan para getiren işlere de yöneltebilmektedir. Ancak bunun da çevre koşulları ve iş imkânlarına bağlı olduğu görülmektedir. Örneğin 1973 yılında yapılan bir çalışmada evli ve doğurganlık çağında çalışan kadınlar arasında büyük kentlerde oturanların %92’ sinin evin dışında bir iş yaptıkları halde, kasabalarda çalışan kadınların %43’ ünün evlerinde para getiren bir iş yaptıkları tespit edilmiştir (Özbay, 1982: 186).

6.1.5.2.Ücret Eşitsizliği

Kadın ve kalkınmaya ilişkin geliştirilen stratejilerde toplumsal cinsiyet farklılıklarının göz önünde bulundurulmaması, kadınların iş yükünün giderek artması, erkeklerle kadınlar arasındaki toplumsal ve ekonomik farkın gittikçe açılması, kadınlara yönelik eşitsizliklerin derinleşmesine neden olmaktadır. Sağlıklı sürdürülebilir kalkınma modellerini geliştirmenin yolu, konuya toplumsal cinsiyet bakış açısı ile bakılmasını gerektirmektedir. Ülkemizin çağdaş ve gelişmiş bir ülke hedefi için de toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve politikalara yerleştirilmesi, siyasi, sosyal ve iktisadi yaşamda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ile mümkün olacaktır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 5). Bunun sağlanmasındaki temel kriterlerden biri de erkek ve kadın işgücüne sağlanan ücret eşitliğidir.

Kadınların karşı karşıya kaldıkların en ciddi problemlerden olan ücret eşitsizliği, bilhassa özel sektörde çalışan kadınlarda yaygın olarak görünmektedir. Özel sektörde birçok çalışma sahasında kadınlar için ”eşit işe eşit ücret” ilkesi geçerli olmamakla birlikte, erkeklere nazaran kadınların daha düşük ücretle istihdam edildiği bilinmektedir. Her ne kadar son yıllarda istihdam edilen kadınlara ödenen ortalama ücret farkı biraz daraldıysa da, erkeklere ödenenin çok daha altındadır. Daha düşük ücretli sektörlerde daha fazla yer alan kadınlar, erkeklerle aynı mesleki kategorilerde olsa bile, ortalama olarak kadınlar daha düşük ücret alabilmektedirler (Cam, 2003:7).

6.1.5.3.Yasal Düzenlemeler

Kadının işgücüne katılımını belirleyen faktörler arasında yasal düzenlemeler de yer almaktadır. Medeni kanunumuzda yer alan “ailenin reisi erkektir” veya “evlendikten sonra eşleri çalışmalarına izin vermediği takdirde tazminatlarını alarak ayrılma hakkı” gibi maddeler kadının işgücüne katılım oranını olumsuz yönde etkilemiştir.

Kadın işgücünü kısıtlayan bir başka hususta kadınların kimi alanlarda çalıştırılmalarının İş Kanunu yoluyla yasaklanması veya sınırlandırılmasıdır. Örneğin 4857 Sayılı İş Kanunu’nun 72. Maddesine göre maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında ve su altında çalışacak işlerde kadınların çalıştırılmaları yasaklanmıştır. Aynı kanunun 73. Maddesi ise “kadın işçilerin sanayi işlerinde gece çalıştırılmalarına ilişkin Sağlık Bakanlığı’nın onayı alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nca hazırlanacak bir yönetmelikle gösterileceği” hükmünü vererek bu konuda kısıtlama getirmektedir. Bu maddeler he ne kadar kadınları korumaya yönelik olsalar da; hem onların yüksek ücretli işlere girişlerini engellemeleri, hem de kadınların “korunması gereken zayıf cinsiyet” imajını vermeleri yönlerinden eleştirilmektedir (Zeytinoğlu, 1998: 193).

6.2. Avrupa’da Kadının İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler

Avrupa’ da kadının işgücüne katılımını etkileyen faktörler iş yaşamındaki kadın kültürü, kadının eğitim düzeyi, yaş düzeyi, çalışma süresinin tam zamanlı/yarı zamanlı oluşu, çalışma zamanı ayarlamalarının esnekliği, çocuk sayısı ve bakım imkanları, çocuk bakımı maliyeti ve vergilenmedeki tuzak olarak belirlenmiştir.

6.2.1. İş Yaşamındaki Kadına Karşı Tutum

Kadının işgücüne katılımı ortalama oranının, Dünya kadın işgücüne katılımı ortalama oranından yüksek olan Avrupa Birliği ülkelerine ait bilgileri beşinci bölümde açıklanmıştır. Türkiye ile karşılaştırıldığında, sosyal hayatta kadına yüklenen birçok görev Avrupa’ da da kadınlara yüklenmiştir. Ancak, etkileri Türkiye’de ki kadar görülmemekte ve etkilerin azaltılması hususunda destekler sağlanmaktadır. İleri ki bölümde detaylı inceleneceği üzere kadınlara kısmi zamanlı çalışma imkanını sağlanması, kısmi zamanlı iş alımlarında kadınların öncelikli tanınması, şirketlerce çocukların bakımında kreş hizmeti ve destek sağlanması kadın işgücü katılım oranının yüksek olduğu Avrupa ülkelerinin tutumunu göstermektedir. Bu hususta kısa sürelerde kadın işgücü katılım oranını artırmış ve bunu istikrarlı hale getirmişlerdir.

6.2.2. Eğitim Düzeyi

Kadının işgücüne katılım oranının etkileyen en önemli faktör sayılan eğitim düzeyi Avrupa Birliği ülkeleri içinde geçerlidir. Bu hususta 28 Avrupa Birliği ülkelerinin eğitim ve yıllara göre kadının işgücüne katılım oranı tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 9. 28 Avrupa Ülkesine Ait Eğitim ve Yıllara Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (2002-2014)

TIME/EDUCATION	Less than primary, primary and lower secondary education (levels 0-2)	Upper secondary and post-secondary non-tertiary education (levels 3 and 4)	Tertiary education (levels 5-8)
2002	31.1	57.6	75.8

2003	31.3	57.5	76.0
2004	30.9	57.5	76.0
2005	31.1	57.7	76.3
2006	31.55	58.35	76.75
2007	32	58.925	77
2008	31.4	58.825	76.525
2009	30.6	57.825	75.725
2010	30.175	57.225	75.075
2011	30.475	57.2	74.875
2012	29.8	56.7	74.225
2013	29.25	56.35	74.075
2014	29.1	56.75	74.15

Kaynak: Eurostat Veri Tabanı, ET: 01.06.2015

Kadının işgücüne katılım oranı ile eğitim düzeyi arasındaki pozitif ilişki burada da görünmektedir. İlkokul mezunu Avrupa Birliği kadınlarının işgücüne katılım oranı tıpkı Türkiye'deki gibi azalmakta olduğu görünmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye verilerinin aksine orta öğretim ve yüksek öğrenim alan Avrupa Birliği kadınlarının işgücüne katılım oranlarında da azalma olduğu görünmektedir. Ancak bu azalmanın ilkökul eğitimi alan Avrupa Birliği kadınlara ait verilerde daha az olduğu söylenemez. Çünkü yüksek öğrenim düzeyine sahip olan kadınların işlerinden vazgeçme istekleri ya da imkanları, ilkökul eğitimi alan kadınlardan daha azdır.

6.2.3. Yaş Düzeyi

Kadının işgücüne katılım oranının temel belirleyicilerinden olan kadının yaş düzeyi, 28 Avrupa ülkesine ait veriler kullanılarak yaş ve yıllara oranlar tablo 8' de sunulmuştur.

Tablo 10. 28 Avrupa Ülkesine Ait Yaş ve Yıllara Göre Kadının İşgücüne Katılım Oranı (2006-2014)

TIME/ AGE	From 15 to 19 years	From 20 to 24 years	From 25 to 29 years	From 30 to 34 years	From 35 to 39 years	From 40 to 44 years	From 45 to 49 years	From 50 to 54 years	From 55 to 59 years	From 60 to 64 years	From 65 to 69 years
2006	20.5	59.4	66.6	65.2	67.6	69.4	69.5	63.8	50.9	25.3	6.3
2007	22.1	57.4	68.1	67.3	67.0	71.1	70.0	65.2	52.1	28.1	5.4
2008	19.5	60.0	68.7	67.2	67.7	70.5	68.7	66.4	51.9	26.1	7.3
2009	17.3	53.3	69.5	66.9	68.0	69.1	69.2	65.3	51.5	27.1	9.3
2010	14.4	53.7	67.8	66.5	67.8	69.3	69.2	65.1	55.1	29.9	8.1
2011	14.3	52.8	66.6	68.6	67.9	71.2	70.5	67.2	55.9	30.8	10.2
2012	14.1	50.2	65.1	68.9	68.5	70.0	70.2	67.1	57.4	34.9	9.5
2013	16.6	49.5	65.1	68.1	69.4	69.3	69.9	68.6	60.6	36.9	10.8
2014	14.1	50.8	66.5	68.8	70.2	70.7	69.9	70.2	61.1	37.3	9.9

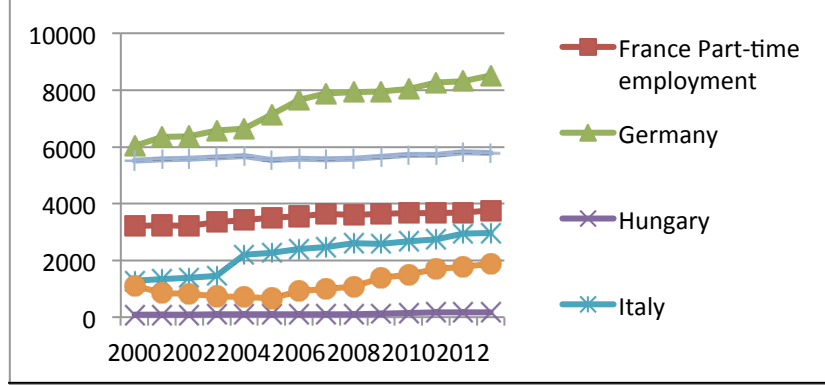
Kaynak: Eurostat Veri Tabanı, ET: 01.06.2015

Yaş ve yıllara göre kadının işgücüne katılımı değerlendirildiğinde 15-19, 20-24 yaş gruplarının günümüze kadar gelen süreç içerisinde düştüğü görülmektedir. Türkiye'nin aksine orta yaş grubu sayılan 50-54, 55-59 ve 60-64 yaş gruplarında bulunan kadınlarında işgücüne katılım oranlarının arttığı görülmektedir. Bunda en büyük etken kadınlara sağlanan esnek çalışma saatleri olarak belirtilebilir. Kadınların en yüksek seviyede katılım sağladığı yaş grubu olarak 35-39 ve 40-44 yaş grubu gösterilebilir.

6.2.4. Çalışma Süresi

Avrupa Birliği ülkelerinde kısmi ya da tam zamanlı çalışma olanaklarının sağlanması, hem erkeklerin hem de kadınların işgücüne katılım oranını pozitif yönde etkilemektedir. Bu hususta bazı Avrupa ülkelerine ait yarı zamanlı çalışan kadın işgücü sayıları grafik 1. gösterilmektedir.

Grafik 1. Yarı zamanlı çalışan kadın işgücü sayısı (thousands) (2000-2013)

Kaynak: OECD Veri Tabanı, ET: 10.06.2015

Grafik 1’de incelendiğinde günümüze kadar gelen süreç içerisinde Fransa’nın yarı zamanlı çalışan kadın işgücü sayısında ciddi bir artış görülmektedir. Kadının işgücü katılma oranlarının açıklandığı bölümde bulunan tablo 4 ve tablo 5 ‘de de Fransa verileri incelendiğinde bu sıçramanın detayları gösterilmektedir. Kısmi zamanlı çalışma olanaklarının yüksek olduğu ülkelerde kadının işgücüne katılım oranının da yüksek olduğu, bunun aksi durumda yarı zamanlı çalışma imkânlarının düşük olduğu ülkelerde kadının işgücüne katılım oranı da karşılaştırmalı olarak daha düşük olmaktadır.

Tablo 11. Toplam İstihdam İçerisindeki Yarı Zamanlı Çalışanların Oranı (2006-2014)

TIME/GEO	European Union (28 countries)	Turkey
2006	-	16.85
2007	30.55	18.55
2008	30.4	19.675
2009	30.775	23.15
2010	31.3	23.325
2011	31.55	24.175
2012	31.925	23.875
2013	32.425	24.325
2014	32.2	22.075

Kaynak: Eurostat Veri Tabanı, ET: 10.06.2015

28 Avrupa Birliği ülkesine ve Türkiye’ ye ait kısmi zamanlı çalışanların toplam işgücü içerisindeki yüzdesi incelendiğinde günümüze kadar gelen süreçte kısmi zamanlı çalışan yüzdesinin arttığı görülmektedir. Yukarıdaki açıklama doğrultusunda kısmi zamanlı çalışan kişi sayısının yüksek olmasının, işgücüne katılım oranı ile doğru orantılı olduğu burada da görülmektedir.

6.2.5. Diğer

Kadının işgücü piyasasına katılmasının ana nedenlerinin incelenmesinin yanı sıra eklenmesi gereken bazı özel faktörler de bulunmaktadır. Kadınların iş yaşamına dahil edilmesinde önemli bir etken olan çalışma zamanının ayarlanmasındaki esneklik sağlanması, sahip olunan çocuk sayısının maliyeti, çocukların bakımı ve vergilenmedeki tuzak sayılan aile vergisi sistemi de açıklanmalıdır.

6.2.5.1.Vergilenmedeki tuzak (Family taxation)

Kadının işgücüne katılım oranı vergileme sistemi tarafından etkilenmektedir. Bu hususta gelir vergisinde yaratılacak bir muafiyet, indirim vs. kadınların çalışma isteklerini etkileyecektir. Kadının iş yaşamında olduğu bir süreç içerisinde, iş yaşamında olmayan kadınlar için sağlanan bir destek çalışan kadınları iş yaşamından ayrılmaya teşvik edebilir. Bu ilişkinin dengesizlik durumu inactivity trap – tuzak olarak açıklanmaktadır.

6.2.5.2.Çocuk bakımı ve sayısı (Support to maintenance and care of children)

Avrupa’da kadının işgücüne katılımını etkilen diğer bir faktörde çocuk bakımı olanaklarının olmamasından kaynaklanmaktadır. Çocuk sahibi olan kadınların, işgücüne katılım oranları direkt olarak bu etkenden etkilenmektedir. Bu tarz olanaklara sahip olan kadınların ülkelerinde kadın işgücüne katılım oranı yüksek iken, aksi durumda katılım oranının düşük olduğu bilinmektedir.

Tablo 12. 28 Avrupa Birliği Ülkesinin Sahip Olunan Çocuk Sayısı ve Yıllara ait Kadının İşgücüne Katılma Oranı (2005-2014)

TIME/N_CHILD	No children	1 child	2 children	3 children or more
2005	59.1	65.8	64.3	50.6
2006	60.1	67.1	65.5	51.8
2007	61.0	68.3	66.6	53.0
2008	61.7	69.0	67.2	53.9
2009	61.2	67.9	67.7	53.8
2010	61.5	68.1	67.7	53.7
2011	61.4	68.3	68.0	54.0
2012	61.6	68.0	68.0	54.4
2013	62.1	67.9	67.9	54.0
2014	63.0	69.0	69.1	54.7

Kaynak: Eurostat Veri Tabanı, ET: 11.06.2015

Avrupa Birliği’ ne ait verilerin gösterildiği tablo 12’de, sahip olunan çocuk sayısı ile kadının işgücüne katılımı açıklanmıştır. Bu hususta günümüze kadar uzanan süreçte tek çocuk sahibi olan kadınların işgücüne katılımının en yüksek olduğu görünmektedir. Yine de çocuk sayısı ile kadının işgücüne katılımı arasındaki negatif ilişki tabloda görünmektedir.

7. SONUÇ

Kadınlar, yüzyıllar öncesinden kendilerine toplumca biçilen rol gereği iş gücü piyasasında erkeklerden sonra yer almaktadır. Özellikle Türkiye’de yerleşmiş olan “Erkek eve bakar, kadın ise ev ve çocuklarla ilgilenir.” bakış açısı, günümüzde dahi neden işgücüne katılımı bu kadar az bir ivmeyle arttığını göstermektedir. Toplumda var olan bu algıyı değiştirebilmek

ve farkındalığı arttırmak için seminerler, sosyal medya üzerinden kampanyalar yapmak ve geniş kitlelere duyurmak etkili olacaktır.

Toplumlarda var olabilen bu bakış açısının yanı sıra, literatür çalışmalarından faydalanılarak farklı etkenlere de bakılmış ve Türkiye ile Avrupa ülkelerindeki kadınların işgücüne katılımını etkileyen faktörler incelenmiştir.

İş gücüne katılan kadınlar, makroekonomik açıdan da ciddi katkılar sağlayacaktır. Ekonomik özgürlüğüne kavuşan kadının, harcama alışkanlıklarına, sağlık ve eğitime ayrılan paylara, doğurganlığa, çocuk ölümlerine ve dolayısıyla sürdürülebilir büyüme ve kalkınmaya olan etkileri göz ardı edilemez.

Burada değinilmesi gereken diğer bir nokta ise, kadınların iş gücüne katılmaları konusunda yapılacak çalışmalar için öncelikle işe aileleri eğitmekle ve doğru eğitimi çocuklarına vermelerini sağlamakla başlanabilir. Eğitim düzeyi artan kadınlar, köyden kente göçle ve teknolojiyle gelişen yeni sektörlerde rahatlıkla yer alabileceklerdir.

Kaynakça

Ansal, Hacer, *Yeni Teknolojiler ve Kadın İstihdamı*, Kadın Araştırmaları Dergisi 1996, İstanbul

Akpınar, Taner, *Ab İşgücü Piyasasında Cinsiyet Ayrımcılığının Boyutları Ve Ortadan Kaldırmaya Yönelik Çabalar*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Ankara

Bahar, Ozan; Korkmaz Bingöl, Fehime (2010); *Türkiye’de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İşgücü Piyasalarına Etkileri*, SDÜ İİBF Dergisi, c.15, s.2, s.43-61

Berber, Metin; Eser B. Yılmaz, *Türkiye’de Kadın İstihdamı: Ülke Ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz*, Is, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi 10,2 (2008), Trabzon

Cam, Erdem (2003), *Türk İstihdam Politikasında Çalışan Kadınlar ve Uygulanan Politikalar 2: İstihdam Politikaları*, Çelik İş Sendikası Aylık Yayın Organı, Yıl 3, Sayı: 13

Can, Neslihan; Özer, Merve, *Türkiye’nin Demografik Dönüşümü Ve Ekonomik Yansımaları – II*, Cumhuriyet Bilim Teknoloji Dergisi 2013, Ankara

Çetin, Işın; Sevüktekin, Mustafa, *Türkiye’de Kadın İstihdamının Geleceği*, Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi 2014, Bursa

Dingeç, Emine, *Osmanlı Toplumunda Kadınların Üretime Katkıları*, History Studies Volume 2/1 2010, Dumlupınar

Emre, Emel, *Küreselleşme ve Çalışma Yaşamında Kadın*, Enerji Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası, 2004 ESM, Ankara

Ecevit, F. Yıldız (1993), *Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeğinin Konumu ve Değişen Biçimleri*.

Eğitim Sen (2010), *II. Kadın Kurultayı Hazırlık Kitabı, Eğitim Sen Yayınları*.

Gözener, Evrim, *Ülkemizdeki kadın işgücü istihdamının Dünya ve Avrupa ülkeleriyle Karşılaştırılması: İstihdam Edilmiş Kadın İşgücüne İlişkin Bir Araştırma*, İstanbul Üniversitesi 2012, İstanbul

Günsoy, Güler; Özsoy, Ceyda, *Türkiye’de Kadın İşgücü, Eğitim ve Büyüme İlişkisinin VAR Analizi*, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2012, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir

ILO (2000), *World Labor Report, 2000*

Korkmaz, Adem; Korkut, Gülsüm (2012), *Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri*, SDÜ İktisadi ve İdari Bilimleri Dergisi, C 17, S2, s. 41-65.

Makal, Ahmet. *Türkiye’de Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Emeği*, Çalışma ve Toplum 2010, Ankara

Nermin Abadan Unat (Der.), *Türk Toplumunda Kadın*, 2. Baskı, Araştırma, Eğitim, Ekin Yayınları, İstanbul: 171-197.

OECD (2014), *OECD StatExtracts*, 11.06.2015 tarihinde OECD Stat: <http://stats.oecd.org/>

Özby, Ferhunde (1982), *Türkiye’ de Kırsal/Kentsel Kesimde Eğitimin Kadınlar Üzerindeki Etkisi*,

Özer, Mustafa; Biçerli, Kemal (2003), *Türkiye’ de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2003-2004, Eskişehir.

Parlaktuna, İnci, *Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi*, Ege Academic Review 10.4 2010, İzmir

TCEUEP (2008), *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*, Ankara.

TMMOB, *Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası Kuruluş ve Çalışma Yönergesi* uyarınca TMMOB Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası oluşturulmuştur. - See more at: <http://www.tmmob.org.tr/sayfa/cinsiyet-ayrimciligi-hakkinda#sthash.9ujEhxmJ.dpuf>

TUIK (2014), *Temel İstatistikler*, 11.06.2015 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

Vlasblom, Jan Dirk; Schippers Joop J., *Increases in Female Labour Force Participation in Europe: Similarities and Differences*, European Journal of Population 2004, Netherlands

World Bank (2014), *World Bank Database*, 11.06.2015 tarihinde World Bank:
<http://data.worldbank.org/indicator>

Zeytinoğlu, Iřıl (1998), *Constructed Images As Employment Restrictions: Determinants Of Female Labor In Turkey*,

Zehra E. Arat (Ed.), *Deconstructing Images Of The Turkish Women*, St Martin's Press, New York.